

สรุปผลการประชุม Public Policy Forum ประเด็นอนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ ครั้งที่ 5
เรื่อง อนาคตประเทศไทยในมิติการเมือง บริบทโลก และความมั่นคง :
ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Public Policy Forum

อนาคตประเทศไทยในมิติการเมือง บริบทโลก และความมั่นคง
: ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วันศุกร์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2565 | 13.00 - 16.30 น. ผ่านโปรแกรม (zoom meeting)

กล่าวเปิดงาน โดย ดร.วิภารัตน์ ดีอ่อง
ผู้อำนวยการสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

กล่าวรายงานการจัดงาน โดย รศ.สมพร อิศวิลานนท์
หัวหน้าโครงการ "ประสานงานสนับสนุนทุนวิจัยและ
ผลักดันการใช้ประโยชน์ในกระบวนการนิติบัญญัติและ
การบริหารราชการแผ่นดิน"

**บรรยายพิเศษ หัวข้อ "อนาคตประเทศไทยในมิติ
การเมือง" โดย ศ.ดร.ชาติชาย ณ เชียงใหม่**
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

**บรรยายพิเศษ หัวข้อ "อนาคตประเทศไทยในมิติ
บริบทโลก ปัจจัยคุกคาม และความมั่นคง ของ
ประเทศ" โดย พลเอกสุรสิทธิ์ ภูมิกลาง**
มูลนิธิคลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม

ดำเนินรายการ โดย
รศ.ดร.ชัยชูรัมย์ ธรรมบุษดี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ลงทะเบียน

สามารถรับชมการถ่ายทอดสดได้ที่ สถาบันคลังสมองของชาติ

การประชุม Public Policy Forum ประเด็นอนาคตประเทศไทยใน 10 มิติ ครั้งที่ 5 เรื่อง “อนาคตประเทศไทยในมิติการเมือง บริบทโลก และความมั่นคง : ประเด็นเพื่อพิจารณาสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากสถาบันคลังสมองของชาติ ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทบวงมหาวิทยาลัย ได้รับการจัดสรรทุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ให้ดำเนินงานโครงการประสานงานสนับสนุนทุนวิจัยและผลักดันการใช้ประโยชน์ในกระบวนการนิติบัญญัติและการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนทุนวิจัยเชิงนโยบายตามความต้องการของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ และดำเนินงานขับเคลื่อนให้ผลงานวิจัยของ วช. ได้นำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการนิติบัญญัติและการบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบกับเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบให้สำนักวิชาการดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการดังกล่าวให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และบุคลากรสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 13.00-16.30 นาฬิกา โดยเป็นการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยโปรแกรม Zoom มีผู้เข้าร่วมการประชุมประมาณ 95 คน เป็นบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 17 คน ประกอบด้วย สำนักวิชาการ จำนวน 14 คน สำนักกรรมการ จำนวน 2 คน และสำนักกรรมการ 2 จำนวน 1 คน ในการบรรยายแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การบรรยายพิเศษ หัวข้อ อนาคตประเทศไทยในมิติการเมือง และการบรรยายพิเศษ หัวข้อ อนาคตประเทศไทยในมิติบริบทโลก ปัจจัยคุกคาม และความมั่นคงของประเทศ สรุปผลการประชุมได้ดังนี้

การบรรยายพิเศษหัวข้อ “อนาคตประเทศไทยในมิติการเมือง” โดย ศ.ดร. ชชาติชาย ณ เชียงใหม่

อนาคตประเทศไทยในมิติการเมือง เป็นการศึกษาฉากทัศน์ด้านการเมืองในอนาคตในรอบเวลา 5-10 ปีข้างหน้า โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ภาพอนาคต ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกช่วงวัยจากทุกสาขาอาชีพ ได้แก่ กลุ่มคนในภาคการเมือง กลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่สนใจการเมือง กลุ่มนักธุรกิจที่เริ่มทำธุรกิจของตัวเอง ผลการศึกษาแบ่งเป็น 5 ประเด็น คือ 1) รัฐและการเมืองไทย กับความท้าทายก่อนภาวะปกติใหม่ 2) ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและการเมืองไทยในภาวะปกติใหม่ 3) ความท้าทายของรัฐไทยหลังภาวะปกติใหม่ 4) สี่ฉากทัศน์อนาคตประเทศไทย และ 5) การปฏิรูปการเมืองและสังคมให้พ้นจากการเป็นรัฐล้มเหลว

1. รัฐและการเมืองไทยกับความท้าทายก่อนภาวะปกติใหม่

ผู้วิจัยนำเสนอสถานการณ์ความไม่มั่นคงของระบบสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และกฎหมายของไทยใน 8 ประเด็น ดังนี้

1.1 การศึกษาที่บกพร่องในมาตรฐานและคุณภาพและโอกาสในการเข้าถึง

เป็นปัญหาฝังลึกเชิงโครงสร้างในสังคมไทยมานาน แม้ว่าประเทศไทยจะมีการริเริ่มการปฏิรูปการศึกษาสมัยใหม่ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 แต่ในปัจจุบันการศึกษาของไทยก็ยังบกพร่องในเรื่องของมาตรฐานและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในเชิงโอกาสที่จะเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ อันส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับกำลังแรงงานในการพัฒนาประเทศได้

1.2 สังคมสืบสถานะ คนธรรมดาขยับสถานะภาพทางสังคมได้ยาก

โครงสร้างสังคมไทยมาจากเกษตรกรรม อันเป็นสังคมที่พึ่งพาอาศัย มีเครือญาติ มีผู้มีบุญคุณ แม้ว่าปัจจุบันจะมีความเจริญทางเศรษฐกิจและมีเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่โครงสร้างสังคมแบบสืบสถานะก็ยังมีอยู่อย่างยาวนาน ยากที่จะปรับเปลี่ยน

1.3 รัฐมีพื้นที่บทบาทใหญ่โต แต่พื้นที่แสดงออกทางการเมืองของประชาชนแคบเล็ก

ประเทศไทยมีประชาธิปไตยมาเกือบ 90 ปี พบว่า พื้นที่ของบทบาทภาครัฐใหญ่โตมาก รัฐมีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน มีกฎหมายหลายพันฉบับ แต่ขณะเดียวกันพื้นที่ที่จะให้ประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งสิทธิและเสียงของความต้อการยังแคบเล็ก โดยการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน ส่วนใหญ่คือ การชุมนุมประท้วงต่อต้าน

1.4 การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจอริปไตยของทั้งสามฝ่ายไม่มีประสิทธิภาพ

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมา เพื่อเพิ่มการตรวจสอบให้มีความเป็นกลาง แต่ผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การถ่วงดุลอำนาจยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

1.5 ไม่มีดุลอำนาจที่ีระหว่างรัฐ ทุน และสังคม

ดุลอำนาจในสังคมไทย คือ อำนาจรัฐ อำนาจทุน อำนาจสังคม ยังไม่มีความเป็นดุลยภาพ เนื่องจากสังคมยังอ่อนแอ ในขณะที่ทุนมีความแข็งแกร่งมากขึ้น ภาครัฐเองก็อ่อนแอตามไปด้วยเช่นกัน

1.6 เศรษฐกิจเสรีที่เหลื่อมล้ำในโอกาสและความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร

เศรษฐกิจเสรียังมีความเหลื่อมล้ำ ประกอบกับโครงสร้างเงื่อนไขในตัวนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็มีได้เอื้อให้เกิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม

1.7 ระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายไม่มีคุณภาพ

ระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของไทยยังมีข้อบกพร่องหลายประการ ซึ่งควรดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว

1.8 กระบวนการยุติธรรมขั้นต้นด้อยประสิทธิภาพ

สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับประชาชน คือ กระบวนการยุติธรรมขั้นต้น ซึ่งก็คือการปฏิรูปตำรวจจากการศึกษาพบว่าก็ยังไม่มีการปฏิรูปตำรวจเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการเมืองไทยก่อนยุคโควิด 19 มีความเสี่ยง 6 ประการ ที่จะเป็ นรัฐล้มเหลว คือ 1) ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มทุนศักดินานูร์กษนิยมกับกลุ่มเสรีนิยมประชาธิปไตยใหม่ 2) รัฐสภาไม่สามารถหาทางออกให้แก่ความขัดแย้งอย่างสันติและจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดให้แก่กลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย 3) รัฐบาลอ่อนแอ ไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนนโยบายที่แก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศที่ฝังรากลึกได้อย่างต่อเนื่องและได้ผล 4) พรรคการเมืองที่เป็นกลไกที่ระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางในกระบวนการพัฒนานโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ 5) การพลิกกลับมาใช้อำนาจทางการเมืองของกลุ่มทหาร ข้าราชการ และศักดินา และ 6) ความแตกต่างทางอุดมการณ์ความคิดเห็นและค่านิยมทางการเมืองของคนต่างรุ่น ต่างวัย

2. ปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและการเมืองไทยในภาวะปกติใหม่

ผู้วิจัยได้นำเสนอว่าในยุคปกติใหม่หรือยุคโควิด 19 มีสาเหตุหลักที่ทำให้ความมั่นคงของรัฐและการเมืองไทยเปลี่ยนแปลง แต่เป็นสถานการณ์ที่เป็นการซ้ำเติมหรือเร่งให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบมากขึ้นจากปัจจัยสำคัญ 8 ประการ ดังนี้

2.1 ภูมิรัฐศาสตร์ของการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไป

สถานการณ์โลกปัจจุบันจะเห็นได้ว่าจีนมีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นการคุกคามผลประโยชน์เดิมของกลุ่มประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยจึงควรวางตัวเป็นกลาง ไม่เข้าไปร่วมในความขัดแย้งดังกล่าว รวมถึงความขัดแย้งในตะวันออกกลาง และความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน ในขณะเดียวกัน ความศรัทธาหรือความน่าเชื่อถือขององค์การระหว่างประเทศก็ลดลง มีการขยายตัวของกระแสความคิดชาตินิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายขวาจัด รวมถึงประชาธิปไตยของโลกกำลังเสื่อมถอย จากรายงานของ Economist Intelligence Unit พบว่า Democracy Index ในปี 2563 มีประเทศที่มีประชาธิปไตยร้อยละ 49.4 ส่วนประเทศที่เหลือก็เป็นพวกเผด็จการกึ่งเผด็จการ ต่อมาในปี 2564 ประเทศที่มีประชาธิปไตยก็ลดลงอีก อยู่ที่ร้อยละ 45.7 หรือประมาณร้อยละ 46 ก็แสดงว่าประชาธิปไตยมีความถดถอย เรียกว่า หลายประเทศก็เริ่มมีการการคุกคามสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้นเรื่อย ๆ

2.2 ภาวะโลกร้อนและโรคระบาดร้ายแรง

ขณะเดียวกันภัยคุกคามความมั่นคงอีกประการหนึ่ง คือ ภาวะโลกร้อนและโรคระบาด ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกประเทศทั่วโลก น้ำสะอาดจะมีน้อยลง เนื่องจากโลกร้อนขึ้น จึงมีปฏิกิริยาผกผันกับน้ำแข็งขั้วโลกทำให้ละลายไปเรื่อย ๆ ส่งผลต่อปัญหาสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศในโซนร้อน ก็จะมีเชื้อโรคระบาดสายพันธุ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่นเดียวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่มีการพัฒนาเป็นสายพันธุ์ต่าง ๆ มากขึ้นในปัจจุบัน

2.3 โครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนไป

การระบาดของโควิด 19 ทำให้รัฐบาลของหลายประเทศเข้าไปแทรกแซงจัดการเศรษฐกิจมากขึ้นในลักษณะที่ต่างกันไป บางประเทศเน้นการรักษาผลประโยชน์ของชาติตน เรียกว่า เศรษฐกิจชาตินิยม (Managed National Capitalism) บางประเทศหันไปส่งเสริมระบบทุนนิยมเพื่อคนจน ทุนนิยมเพื่อสิ่งแวดล้อม ทุนนิยมเพื่อสุขอนามัยโลก และทุนนิยมที่เคียงคู่เศรษฐกิจพอเพียง มีข้อสังเกตว่า วิกฤตครั้งนี้ไม่ใช่วิกฤตเศรษฐกิจ แต่เป็นวิกฤตด้านสาธารณสุข และมีผลกว้างไกลมากไปทั่วโลก จึงควรปรับแนวคิดเศรษฐกิจโลกจากโลกาภิวัตน์ คือ ลดความสำคัญแก่การขยายตัวทางเศรษฐกิจลงและให้ความสำคัญมากขึ้นแก่การมีสุขภาวะที่ดีควบคู่กับการมีเศรษฐกิจที่ดี

2.4 ลัทธิทางการเมืองเศรษฐกิจในโลกกำลังเปลี่ยนไป

การขยายตัวของกระแสความคิดชาตินิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองฝ่ายขวาจัดในประเทศยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา นับแต่เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปี 2561 นำไปสู่ความขัดแย้งเกลียดชังกันที่รุนแรงมากขึ้นระหว่างคนต่างสีผิวและชาติพันธุ์ในหลายประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี อีกทั้งความสามารถในการจัดการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนที่ดี และความด้อยประสิทธิภาพในการบริหารของประเทศในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา นำไปสู่การเกิดกรอบคิดใหม่ ที่เรียกว่า Post-westernism หรือ ความคิดก้าวข้ามตะวันตก โดยให้เหตุผลเชิงประจักษ์ว่า โลกกำลังก้าวออกจากตะวันตกนิยมแบบสุดขีด ไปสู่กรอบแนวคิดใหม่ที่ไม่ได้ปฏิเสธตะวันตกแต่เลือกดึงเอาสิ่งที่ดี สิ่งที่มีคุณค่าจากตะวันออกมาผสมผสานใช้

2.5 การปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 และการมีทักษะในศตวรรษที่ 21

ปัจจุบันระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์จะถูกนำมาใช้มากขึ้นในอุตสาหกรรมมีผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการจ้างงาน สภาพแวดล้อมของการทำงาน วิธีการทำงานที่ยืดหยุ่นหลากหลาย มีการประมาณการว่าในอนาคตกว่าร้อยละ 60 ของพนักงานบริษัทและหน่วยงานรัฐของไทย เวียดนาม อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์มีความเสี่ยงที่จะไม่มีงานทำ ในขณะที่มีงานใหม่หลายอย่างเกิดขึ้น ในขณะที่งานแบบเก่าที่ใช้ทักษะต่ำกำลังจะหายไปและถูกทดแทนด้วยงานและการทำงานแบบใหม่จะเกิดขึ้น ควบคู่ไปกับการมีความรู้ และทักษะการทำงานในโลกของการทำงานแบบใหม่ จะเกิดปรากฏการณ์การปรับเปลี่ยนและยกระดับเพื่อรองรับทักษะใหม่ในอนาคต รวมถึงการขาดแคลนทุนมนุษย์ที่มีทักษะแห่งอนาคต (Skill shortage) จะทำให้เกิดสงครามแย่งชิงคนเก่ง (Talent war) ประเทศต่าง ๆ จะมีการออกแบบนโยบายเพื่อดึงดูดและแย่งชิง คนที่มีทักษะแห่งอนาคตไปทำงาน

2.6 ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

ความยากจนและความเหลื่อมล้ำจะเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้น จะเกิดกระแสเรียกร้องให้รัฐลดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น โดยเฉพาะการกดดันให้มีการรับรองรายได้ขั้นต่ำและหลักประกันสุขภาพว่าเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในขณะที่เดียวกันปัญหาเรื่องเศรษฐกิจที่จะถดถอยยาวนานต่อเนื่องต่อไป ในอนาคตเกิดปัญหาเรื่องหนี้สินครัวเรือน ความยากจนจะเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข จนในที่สุด คนชั้นสูงและคนชั้นกลางจะเริ่มเห็นพ้องกันว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนมีราคาค่าใช้จ่ายสูงมากจนรับไม่ได้ ดังนั้น รัฐต้องไม่ให้ความยากจนหลงเหลืออีกต่อไป ซึ่งประเทศจีนได้คิดและทำเรื่องนี้อยู่ในปัจจุบัน

2.7 ประชากรและความเป็นเมืองและชนบท

การที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุเต็มตัว การอพยพเข้ามาในประเทศไทยของคนต่างชาติที่มากขึ้นตามลำดับ และการที่คนชั้นกลางเริ่มโยกย้ายถิ่นไปอาศัยในชานเมืองและชนบทเป็นสามปรากฏการณ์สำคัญที่จะทำให้โครงสร้างใหม่ของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมีความหลากหลายมากขึ้นและส่งผลทำให้เกิดความแตกต่างของพฤติกรรมทางการเมืองของคนในแต่ละช่วงวัย ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนในรูปแบบของการกระจายอำนาจและการรวมอำนาจเป็นไปตามนโยบายสาธารณะมากขึ้น และเป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงวัยและคนชั้นกลางที่เสียภาษีในอัตราค่อนข้างสูงจะเรียกร้องให้มีการปกครองท้องถิ่นที่มีคุณภาพมากขึ้น ในขณะที่พรรคการเมืองไทยจะไม่ใช้พรรคการเมืองที่มีฐานทางชนชั้นอีกต่อไป แต่จะเป็นพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของชุดนโยบายที่ตอบสนองคนบางกลุ่ม บางช่วงวัย และขณะที่พรรคการเมืองที่มีแนวคิดฝ่ายซ้ายจะเริ่มหมดพลัง พรรคการเมืองที่มีความคิดฝ่ายขวาจัดและประชานิยมจะเติบโตมากขึ้น

2.8 เทคโนโลยีและโซเชี่ยลมีเดีย

การระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดวิถีการใช้ชีวิตแบบปกติใหม่ (New Normal) เกิดปรากฏการณ์การใช้ชีวิตรูปแบบใหม่ที่ดูย้อนแย้ง (Paradox) กล่าวคือ เกิดการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันมากขึ้น (Connectivity) ในสภาพการที่ต้องมีระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ในขณะเดียวกันก็ต่างคนต่างอยู่ มีความผูกพันกันน้อยลง สังคมอ่อนแรง และความเชื่อถือน้อยลง ความคาดหวัง การปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง มีคนฝ่าฝืนกฎหมายไม่ทำตามและทำทลายกฎหมายมากขึ้นเรื่อย ๆ อาจกลายเป็นค่านิยมสมัยใหม่

3. ความท้าทายของการเมืองไทยหลังภาวะปกติใหม่

ภาครัฐสมัยใหม่ของไทยควรที่จะมีความเป็นรัฐที่ดีและมีความสามารถที่ดี ผู้วิจัยจึงเสนอว่าต่อจากนี้ไปในระยะเวลา 5-10 ปี ประเทศไทยควรมี 3 สถานะ คือ 1) รัฐในฐานะที่เป็นองค์อธิปัตย์ องค์กรที่มีอธิปไตย หรือรัฐอธิปไตย 2) รัฐในฐานะที่เป็นประชาคมทางการเมืองการปกครอง และ 3) รัฐในฐานะที่เป็นกลไกในการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งการที่จะมี 3 สถานะดังกล่าวได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถ 4 ประการ หรือจุดสมรรถนะ ดังนี้

3.1 รัฐอธิปไตยเข้มแข็งที่ยืดหยุ่น (Resilience State) คือ ความสามารถของรัฐที่จะใช้อำนาจอธิปไตยอย่างชาญฉลาด (Smart) ยืดหยุ่น (Flexibility) และตอบสนองอย่างรวดเร็ว (Speed) ต่อพลังกดดันจากภายนอกและภายในประเทศที่ขัดแย้งกัน เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตย และประเทศไทยควรมี

ความสามารถในการรับรู้เข้าใจสถานการณ์ปัญหาได้เร็วและถูกต้อง (Sense) และสามารถกำหนดนโยบายและลงมือปฏิบัติได้เร็วและได้ผลดี (Response)

3.2 ความเป็นรัฐที่มีความน่าเชื่อถือ (Trustworthy State) เป็นความท้าทายต่อรัฐไทยในยุคหลังโควิด ต้องมีการปลูกฝังกระแสแนวคิดความเป็นชาติเสียใหม่ ชาตินิยมในความหมายใหม่ การค้นหาความเป็นชาติของประเทศไทยในยุคหลังโควิด โดยค้นหาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คุณค่า จิตวิญญาณ และตัวตนของคนไทยที่ไม่ใช่การคลั่งชาติ

3.3 ความเป็นรัฐที่มีความเป็นธรรม (Fair State) คือ รัฐที่มีรัฐธรรมนูญหรือกติกาทางการเมืองและการปกครองที่เป็นธรรม และมีสถาบันการเมืองที่ควบคุมให้มีการใช้อำนาจรัฐที่เป็นธรรม การมีรัฐธรรมนูญที่เป็นธรรม การมีรัฐสภาที่มีเข้มแข็งที่มีขันติธรรมและความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เป็นความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ต่อความเป็นรัฐไทยที่มีความเป็นธรรม

3.4 ความเป็นรัฐที่ทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข (Benevolent State) คือ ความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ต่อระบบการบริหารงานภาครัฐ จึงควรหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความด้อยประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐได้แก่ ระบบราชการที่ไม่ยึดโยงกับประชาชนมากพอ การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับบริการที่ต่างสถานะและการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ รวมถึงการไม่กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดวิกฤตการเมืองไทย คือ 1) ความเหลื่อมล้ำในอำนาจ โอกาส รายได้ ทรัพย์สิน และศักดิ์ความเป็นมนุษย์ 2) การทุจริตคอร์รัปชัน ฉ้อราษฎร์บังหลวง 3) ความแตกแยกทางความคิดทางการเมืองของคนต่างชนชั้นและภูมิภาค 4) การต่อสู้แย่งชิงอำนาจของพรรคและนักการเมือง 5) กลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ กองกำลังส่วนตัวและเครือข่ายอาชญากรในประเทศและข้ามชาติ 6) การปรับอำนาจหน้าที่และวัฒนธรรมการทำงานของภาครัฐที่ไม่เท่ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกและประเทศ ซึ่ง 6 ปัจจัยดังกล่าวมาข้างต้นเป็นเงื่อนไขที่ทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ เนื่องจากต้นตอที่แท้จริงของปัญหายังไม่ได้รับการแก้ไข ด้วยความที่เป็นระบบรัฐแบบรวมศูนย์ มีพื้นที่การเมืองของภาคประชาชนน้อย และสังคมไทย มีโครงสร้างดั้งเดิมแบบสืบสถานะ ทำให้โอกาสที่จะยกสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนไม่เท่ากัน ในขณะที่เดียวกันการศึกษาก็ไม่ได้สร้างให้คนมีสำนึกความเป็นพลเมืองที่มีความรอบรู้ มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีความสำนึกทางสังคม โดยจะสร้างให้ประชาชนทำมาหากินเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดปัญหานำไปสู่การผูกขาดการใช้อำนาจทางการเมือง ทำให้การกำหนดกฎเกณฑ์หรือกติกาในการทำงานให้มีการตรวจสอบที่ล่าช้า ไม่โปร่งใส ประชาชนไม่มีส่วนร่วม โดยไม่สนใจให้ภาคประชาชนมีความรอบรู้ทางการเมือง

4. สี่ฉกทศน์อนาคตของการเมืองไทย

สำหรับการศึกษาภาพอนาคตของการเมืองไทยใน 5-10 ปีข้างหน้า สามารถแบ่งออกเป็น 4 ฉกทศน์ได้แก่ ฉกทศน์การเมืองในวังวน ฉกทศน์การเมืองที่แตกแยก ฉกทศน์การเมืองประណอมอำนาจ และฉกทศน์การเมืองประชาธิปไตยใหม่ ดังนี้

4.1 ฉกทศน์การเมืองในวังวน ฉกทศน์นี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า ใน 1-2 ปีข้างหน้า ถ้าการเมืองไทยไม่มีการปฏิรูปอย่างเป็นระบบ ภาคราชการไม่มีการปฏิรูปอย่างเป็นรูปธรรมและภาคประชาชนไม่มีการเคลื่อนไหว

ผลักดันการปฏิรูปประเทศอย่างแท้จริง การเมืองยังคงเป็นเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ และพรรคการเมืองที่ต่อสู้ขัดแย้งกันไปอีก 2-3 ปี นับตั้งแต่ปี 2564 การเมืองไทยจะตกอยู่ในสภาพการเมืองแบบวังวน มีการแย่งชิงอำนาจการนำของกลุ่มที่มีผลประโยชน์และอิทธิพลอำนาจทางการเมือง ทำให้การเมืองไทยไม่สามารถก้าวข้ามออกจากวังวนของการเมืองไทยนี้ได้อย่างสันติ

4.2 ฉากทัศน์การเมืองที่แตกแยก ฉากทัศน์นี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การปฏิรูปการเมืองเป็นไปอย่างล่าช้าจนอาจเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างกลุ่มที่ต้องการขับไล่รัฐบาลสืบทอดอำนาจ ต้องการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และต้องการปฏิรูปสถาบันกับกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลในปัจจุบัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นภายใน 2 ปีนี้ และอาจนำไปสู่การเป็นรัฐล้มเหลวได้

4.3 ฉากทัศน์การเมืองประนอมอำนาจ ฉากทัศน์นี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าภายหลังจากผลลัพธ์ของฉากทัศน์ที่ 2 การเมืองที่แตกแยก เกิดผลกระทบเชิงลบต่อประชาชน ทั้งในเรื่องของการมีผู้เสียชีวิตบาดเจ็บจากการปะทะ การถูกลิขิตรอนสิทธิ เสรีภาพ เมื่อรัฐบาลทหารที่เข้ามาบริหารประเทศภายหลังจากการทำรัฐประหารจะถูกกดดันด้วยภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ภาคธุรกิจเอกชนได้รับผลกระทบต่อเนื่อง สังคมทุกภาคส่วนจะกดดันให้ผู้นำทหารในรัฐบาลต้องตัดสินใจในการแก้รัฐธรรมนูญ โดยมีที่มาจากประชาชน และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ภายใน 2-3 ปี แต่หากผู้นำทหารไม่เห็นความสำคัญของแรงกดดันจากประชาชนทุกภาคส่วน ประเทศก็จะอยู่ภายใต้ผลพวงจากฉากทัศน์ที่ 2 ที่การเมืองไทยมีความแตกแยกขัดแย้งรุนแรงไปอย่างยาวนานหลายปี

4.4 ฉากทัศน์การเมืองประชาธิปไตยใหม่ ฉากทัศน์นี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองของโลกที่กำลังเกิดขึ้น และชีวิตหลังภาวะปกติใหม่ ได้ปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตและทักษะต่อการเมือง ประชาชนต้องการการเมืองที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศและตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่ม การเมืองจะไม่ใช่เรื่องที่มีตัวละครหลักที่เป็นกลุ่มความคิดก้าวหน้าที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศกับกลุ่มความคิดอนุรักษนิยมที่ปกป้องผลประโยชน์ที่ฝังลึกในสังคมอีกต่อไป จะเป็นการเมืองที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่คนทุกระดับทุกพื้นที่ ทุกสาขาอาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง จะทำให้เกิดแรงกดดันมหาศาลให้มีการปฏิรูปการเมืองครั้งใหญ่ของประเทศที่เป็นการจัดบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองและระหว่างสถาบันการเมืองกับประชาชน การเมืองประชาธิปไตยใหม่กำลังก่อตัวขึ้นและน่าจะเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนภายในระยะเวลา 5 ปี จากนั้นไปนับจากการเกิดขึ้นของฉากทัศน์การเมืองแบบประนอมอำนาจ ฉากทัศน์ที่เราพึงประสงค์คือ ฉากทัศน์ประชาธิปไตยใหม่และฉากทัศน์ประนอมอำนาจ เพราะการประนอมอำนาจจะนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยใหม่ได้

5. การปฏิรูปการเมืองและสังคมให้พ้นจากการเป็นรัฐล้มเหลว

ในการปฏิรูปการเมืองและสังคมให้พ้นจากการเป็นรัฐล้มเหลว จำเป็นต้องปฏิรูปการเมืองและปฏิรูปสังคมไปพร้อมกัน การปฏิรูปการเมืองก็เพื่อขจัดข้อขัดแย้งทางการเมืองพื้นฐานโดยอาศัยการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นการปฏิรูปเพื่อให้เป็นประเทศที่รัฐมีพื้นที่ทางสังคมที่มีขอบเขตขนาดใหญ่กว่าพื้นที่ของการเมืองและสังคมอยู่เหนือรัฐ ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าไปในกระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายมากขึ้น ให้การเมืองเป็นการเมืองที่รับใช้สังคม โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการเมืองและสังคมเศรษฐกิจ ส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการเมืองพอประมาณ สร้างการเรียนรู้รอบรู้ทางการเมืองชุดใหม่ให้กับคนไทยโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ต้องทำให้

การเมืองทุกระดับเป็นการเมืองที่ดีและมีการบริหารที่มีสามัคคีธรรม เป็นการเมืองที่แบ่งปันความรับผิดชอบ สิ่งที่ควบคู่กับการปฏิรูปการเมืองคือการปฏิรูปสังคมเพื่อการขับเคลื่อนความคิดของคนในสังคมให้เปลี่ยนโลกทัศน์ วิถีคิด และจิตสำนึก ทำให้คนไทยมีจิตสำนึกใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง มีการรับรู้ใหม่ต่อสิ่งที่เกิดขึ้น รอบตัวอย่างเป็นองค์รวม ไม่เป็นแยกส่วน มีการปลูกฝังวิถีคิดใหม่ คิดแบบเชื่อมโยงและร่วมกันแสวงการอยู่ร่วมกันตามความมุ่งหมายใหม่ การเปลี่ยนโลกทัศน์ วิถีคิดและจิตสำนึก ด้วยกระบวนการสื่อสารเพื่อปรับความเข้าใจกัน และสร้างจุดมุ่งหมายใหม่ร่วมกัน มีเวทีพูดคุยที่เปิดให้คนหลายวัย หลายสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ อุดมการณ์ มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างปลอดภัยและเปิดกว้าง

การบรรยายพิเศษ หัวข้อ “อนาคตประเทศไทยในมิติบริบทโลก ปัจจัยคุกคาม และความมั่นคงของประเทศ” โดย พลเอกสุรสีห์ ธนัดทาง

อนาคตประเทศไทยในมิติบริบทโลก ปัจจัยคุกคาม และความมั่นคงของประเทศ เป็นการศึกษาตามกระบวนการและผลผลิตตามแนวคิด Framework Foresight ของ Hines and Bishop ในกรอบเวลา 4 ระยะ คือ ปี 2025 ปี 2030 ปี 2035 และ ปี 2040 ผลการศึกษาแบ่งเป็น 7 ประเด็น คือ 1) สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง 2) องค์ประกอบและปัจจัยขับเคลื่อน 3) ภาพอนาคตฐาน และ 4) ฉากทัศน์หรือภาพอนาคตทางเลือก

1. สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง มี 3 ระดับ คือ

ระดับโลก การเมืองโลกเป็นระบบหลายขั้วอำนาจ โดยจีนก้าวสู่ความเป็นมหาอำนาจใหม่ โดยเฉพาะการใช้ Soft Power หรือพลังแห่งการโน้มน้าวให้ผู้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ค่านิยม และวัฒนธรรม ให้รู้สึกมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมของตน ซึ่งอาจทำให้เศรษฐกิจจีนแซงหน้าสหรัฐอเมริกา ในปี 2025 ได้ อีกทั้งการที่รัฐบาลจีนมีความเป็นรัฐบาลที่ยืดหยุ่น (Global Digital Governance) สามารถที่จะกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลางไปสู่ท้องถิ่นได้เร็วมาก

ระดับภูมิภาค ในปัจจุบัน จีนและสหรัฐอเมริกาพยายามรักษาฐานอำนาจในภูมิภาค ด้วยเครื่องมือในการดำเนินงานทางยุทธศาสตร์หรือเครื่องมือที่เป็นพลังอำนาจของชาติ เช่น อำนาจทางด้านเครื่องมือสื่อสาร อำนาจด้านเครื่องมือทางเศรษฐกิจ และอำนาจด้านเครื่องมือทางการทหาร การเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนยังขาดกลไกป้องกันและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างกัน

ระดับภายในประเทศ สถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีปัจจัยจากทั้งภายนอกและภายใน รวมถึงปัญหากลุ่มผลประโยชน์ ยาเสพติด น้ำมันเถื่อน และระบบการศึกษา

2. องค์ประกอบและปัจจัยขับเคลื่อน หรือ STEEP-M แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านสังคม (S) สังคมโลกมีพลังอำนาจต่อรองกับพลังอำนาจในการบริหารของรัฐ ความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนในระดับภูมิภาคอาเซียนยังไม่มีอำนาจรับเรื่องและไต่สวนกรณีมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประเทศสมาชิก และสังคมเมืองใหม่และเมืองใหญ่ยังมีปัญหา

2.2 ด้านเทคโนโลยี (T) การพัฒนาและการพลิกโฉมด้านเทคโนโลยี (Disruptive Technology) และโลกไซเบอร์ (cyber space)

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อม (E) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) และภัยพิบัติธรรมชาติ (Natural Disaster) วิกฤตการณ์พลังงาน โลกจะมีน้ำมันใช้อีกไม่เกิน 30 ปี พลังงานนิวเคลียร์ยังมี

ปัญหาด้านความปลอดภัย ประชากรเพิ่มขึ้นทำให้ความต้องการอาหารเพิ่มมากขึ้น แต่ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ก็มีแนวโน้มรุนแรงและเกิดบ่อยขึ้น

2.4 ด้านเศรษฐกิจ (E) ประเทศในกลุ่ม BRICS มีประชากรกว่าร้อยละ 40 และมี GDP กว่าร้อยละ 18 มีแนวโน้มพัฒนาไปสู่ความร่วมมือทางการเมืองเพื่อต่อรองกับกลุ่ม G7 เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ RCEP มีประชากรกว่าร้อยละ 60 และ GDP กว่าร้อยละ 48 ประเทศ AEC ตั้งแต่ปี 2015-2021 มีการเคลื่อนย้ายทุน บริการ แรงงาน สินค้า ได้อย่างเสรีในประชาคมมากขึ้นกว่าร้อยละ 20

2.5 ด้านการเมือง (P) ปัญหาช่องว่างระหว่างวัยเป็นแนวโน้มของกระแสโลกใหม่ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ปัญหาการโต้แย้งเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมและการเลือกปฏิบัติ ปัญหาการนำสถาบันมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง

2.6 ด้านการทหารและการป้องกันประเทศ (M) ศักยภาพและขีดความสามารถกองทัพไทยอยู่ในระดับต้น ๆ ของอาเซียนและเอเชีย สามารถปฏิบัติการร่วมในระดับภูมิภาคได้ทั้งสามมิติ (Air-Land-Sea) แต่ปัญหาชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกัมพูชา กรณีพิพาทเรื่องเส้นเขตแดนตลอดแนวทั้งทางบกและทางทะเลยังมีโอกาสทำให้เกิดการสู้รบตามแนวชายแดน เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

3. ภาพอนาคตฐาน (baseline future) คือ แนวโน้มและประเด็นปัจจัยขับเคลื่อนและผลกระทบทางบวกและลบ

3.1 ด้านสังคม (S)

ภาพอนาคต ระดับความร่วมมือทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาค (หลังโควิด 19) จะยังคงมีพัฒนาน้อยมาก

ผลกระทบ การเสียโอกาสในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และการสร้างรายได้ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสังคมและวัฒนธรรมร่วมกันของประเทศสมาชิก

3.2 ด้านเทคโนโลยี (T)

ภาพอนาคต Disruption Technology: ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองโฆษณาสินค้าบริการมากขึ้นในทางที่ผิด การค้นหาข้อมูลความลับขององค์กร บุคคลละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวมากขึ้น

ผลกระทบ แนวโน้มใช้เครื่องมือสร้างความแตกแยก ก่ออาชญากรรม และยกยอกทรัพย์สิน แต่ก็ช่วยลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนการขายสินค้าและบริการ

ภาพอนาคต การก่อการร้ายจะเพิ่มมากขึ้นและซับซ้อนยิ่งขึ้นโดยเฉพาะ Cyber Threat & Security และการต่อต้านการก่อการร้ายจะถูกกำหนดเป็นวาระของโลกที่ต้องร่วมมือกัน มหาอำนาจ เข้าแทรกแซงเพื่อการปราบปรามการก่อการร้าย

ผลกระทบ ไทยอาจจะประสบปัญหาการก่อการร้ายเนื่องจากภาพความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา รัฐบาลสูญเสียงบประมาณมากขึ้นในการเพิ่มมาตรการป้องกันอาชญากรรมและการก่อการร้าย

3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม (E)

ภาพอนาคต โลกจะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติขนาดใหญ่ รุนแรงและถี่ขึ้น

ผลกระทบ มีการอพยพย้ายถิ่นไปในพื้นที่ปลอดภัย พื้นที่เพาะปลูกเสียหาย ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นลุ่มลุ่มพื้นที่ชายฝั่ง และฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป

3.4 ด้านเศรษฐกิจ (E)

ภาพอนาคตเศรษฐกิจโลก กลุ่ม BRICS มีอิทธิพลต่อโลกมากขึ้น และมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมีบทบาทในการต่อรองกับ G7 ทำให้ระบบเศรษฐกิจและการเมืองของโลกมีดุลยภาพ

ผลกระทบ โอกาสด้านการค้าการลงทุนมากขึ้นทำให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น

ภาพอนาคตเศรษฐกิจภูมิภาค เริ่มมีการเคลื่อนย้ายทุน บริการ แรงงาน สินค้า ได้อย่างเสรีในประชาคมมากขึ้น

ผลกระทบ เกิดประโยชน์ด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเนื่องจากต้นทุนการผลิตต่ำลง และได้ประโยชน์จากทรัพยากรในภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้น แต่กลุ่มแรงงานมีฝีมือ (Skilled labor) ภายในประเทศมีแนวโน้มถูกแย่งงานเนื่องจากเรียกร้องค่าจ้างแพงกว่า

3.5 ด้านการเมือง (P)

ภาพอนาคตการเมืองโลก สหรัฐอเมริกาหลังเปลี่ยนผู้นำใหม่จะเพิ่มความพยายามในการดำเนินยุทธศาสตร์ปิดล้อมจีน โดยร่วมมือกับพันธมิตรในภูมิภาค แต่ยังคงดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อปฏิสัมพันธ์กับจีนไปพร้อม ๆ กัน

ผลกระทบ การส่งออกของไทยจะได้ประโยชน์จากตลาดการค้าขนาดใหญ่ของจีน แต่สินค้าจีนที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ ส่งผลให้ SME ของไทยประสบปัญหาได้

ภาพอนาคตการเมืองและความมั่นคงภูมิภาค ความร่วมมือในประชาคมอาเซียนยังคงเป็นไปอย่างหลวม ๆ แต่การพัฒนาจะเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ผลกระทบ ประเทศสมาชิกมีอิสระในการดำเนินนโยบายทางด้านการเมืองและความมั่นคง แต่อาจส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน ทำให้เกิดการกระทบกระทั่งตามแนวชายแดนได้ง่าย

3.6 ด้านการทหารและการป้องกันประเทศ (M)

ภาพอนาคตในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ความขัดแย้ง อ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ โดยมีประเทศมหาอำนาจ (สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลีย) เข้ามาแทรกแซง

ผลกระทบ ปัญหาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศมหาอำนาจและกลุ่มประเทศที่อ้างสิทธิฯ ปัญหาการพัฒนากองทัพ การสะสมอาวุธ และปัญหาในการคมนาคมขนส่งทางเรือผ่านเส้นทางดังกล่าว

4. ฉากทัศน์หรือภาพอนาคตทางเลือก ประกอบด้วย 4 ฉากทัศน์ ดังนี้

4.1 ฉากทัศน์โลกสงครามเย็น (Cold War) อาจเกิดสงครามเย็นขึ้นอีกครั้ง ปัจจัยหลักที่จะควบคุมวิถีโลกมี 2 มหาอำนาจ คือ จีนและสหรัฐอเมริกา โดยมีรัสเซียอยู่ฝ่ายเดียวกับจีน อังกฤษ และออสเตรเลียก็อยู่ฝ่ายเดียวกับสหรัฐฯ ส่วนอินเดียและญี่ปุ่นยังไม่แสดงออกว่าอยู่ร่วมกับฝ่ายใด ดังนั้น ฉากทัศน์โลกสงครามเย็นจึงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงโลกอย่างมาก

4.2 ฉากทัศน์โลกพระศรีอารีย์ (Nivarana) เป็นความใฝ่ฝันของทุกคนที่อยากจะมีความร่วมมือกันมากที่สุด แต่ก็เป็นไปได้ยาก เนื่องจากสมรรถนะในการบริหารจัดการ สมรรถนะทางการเงิน และสมรรถนะการบริหารทางด้านเศรษฐกิจของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกัน

4.3 ฉากทัศน์โลกปู่โสมเฝ้าทรัพย์ (Home Alone) ฉากโลกปู่โสมเฝ้าทรัพย์มีความเป็นไปได้ยากเนื่องจากมนุษย์อยู่เป็นสังคม ประเทศก็อยู่เป็นสังคม แม้ว่าจะมีความพยายามที่จะพึ่งพาตัวเอง แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำได้ทั้งหมด จำเป็นที่จะต้องมีการแลกเปลี่ยน รวมถึงความขัดแย้งภายในภูมิภาคจะยังคงมีอยู่ แต่ความขัดแย้งระหว่างรัฐต่อรัฐจะมึนน้อยลง

4.4 ฉากทัศน์โลกบูรพาภิวัตน์ (East Wind Blowing) หมายถึง ฉากทัศน์แห่งลมตะวันออก ปัจจุบันจะเห็นว่า แม้ประเทศต่าง ๆ จะมีความการขัดแย้งกัน แต่ก็มี ความพยายามที่จะสร้างกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคให้เข้มแข็งขึ้น จะมีโครงสร้างทางการเมืองที่จะไปสู่ความเป็นเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น การมีรัฐประหารในประเทศต่าง ๆ หรือแม้แต่ประเทศไทยเองมีแนวโน้มน้อยลง ความเข้มแข็งโดยภาคประชาชนจะมากขึ้น

จากข้อมูลที่กำลังมาทั้งหมด พบว่า กรอบทิศทางการพัฒนาประเทศด้านการเมืองและความมั่นคง ต้องให้ความสำคัญกับพลังของประชาชน ให้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ นำฉากทัศน์การเมืองไทยและความมั่นคงแบบสมดุลและยั่งยืนมากำหนดเป็นส่วนหนึ่งของทิศทางการพัฒนาของประเทศ โดยต้องคำนึงถึงอนาคตในระยะ 5-20 ปีข้างหน้า ซึ่งจากการศึกษาวิจัย พบว่า การขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศต้องขับเคลื่อนโดยพลังของประชาชน ลดบทบาทภาครัฐจากการเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด มาเป็นผู้สนับสนุนและเอื้ออำนวยให้ภาคชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งกรอบทิศทางการพัฒนาที่ขับเคลื่อนไปสู่อนาคตที่พึงปรารถนา รวมถึงสร้างบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในองค์รวม รวมถึงควรต้องเตรียมการและดำเนินการในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของประเทศในด้านต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ด้านความมั่นคงในอนาคต